

TÜRKMENISTANYŇ BILIM MINISTRIGI

**MAGTYMGULY ADYNDAKY TÜRKMEN
DÖWLET UNIWERSITETI**

**GIDROMETEOROLOGIÝA
GÖZEGÇILKLERIŇ KODLARYNY
AÝDYŇLAŞDYRMAK**

E.G.Gurbandurdyýewa

Ýokary okuw mekdepleri üçin okuw gollanmasy

***Türkmenistanyň Bilim ministrligi tarapyndan
hödürlendi***

Aşgabat – 2010

E.G.Gurbandurdyýewa

Gidrometeorologiýa gözegçilikleriň kodlaryny
aýdyňlaşdyrmak

Ýokary okuw mekdepleri üçin okuw gollanmasy –

A : Türkmen döwlet neşirýat gullygy, 2010. 77 sah.

Giriş.

Garasşyz Baky Bitarap Türkmenistan döwletimizde ähli ýerleriniň howanyň ýagdaýyna ýurdumyzyň beketleri we nokatlary gözegçilik edýär. Garagum çölde, Repetek goraghanada, Bathyz-Garabil peslikde bar bolan beketler öri meýdan otlara we öri meýdan maldarçylyga agrometeorologik gözegçilik geçirilýär.

Türkmenistanda Garagum çölüniň köp çäginde öri meýdanlar tutýar. Howa we toprak şertleriniň aýratynlygy sebäpli, ösümlikleri biri-birinden tapawutlanýar. Şonuň üçin, Garagumda aşakdaky öri meýdanlaryň görnüşleri duş gelýär.

Çäge tümmeklerinde iri gyrymsy-otly öri görnüşi, ýarym gyrymsy-otly öri görnüşi, köpýyllyk otly öri meýdanlar, derýa kenaryndaky iri otly öri meýdanlar, takyrlardaky we şorlardaky duzly öriler.

Bu topraklara häsiýetli bolan ösümlükler ösýär. Olar däneliler, 2-ýyllyklar, şoralar, ýowşan, kösükler, haşal otlar, gyrymsylar.

Däneli ösümlüklere urkaçy-selin, gyrtgyç, arpagan, ýepelek, ýylak, gara ýylak degişli.

Kösükli ösümlüklere patlak, ýandak degişli.

Gyrymsylara sazak, ojar, çerkez, boýalgyç, gandym, borjak degişli.

Agrometeorologiya gözegçiliklerini geçiren meýdança hemişelik bolmaly. Gözegçilik geçirilýän meýdançanyň sany şol ýerde duş gelýän örileriň görnüşlerine bagly bolýar.

Gözegçilik geçirilýän meýdançanyň ululygy 1ga deň bolmaly. Meýdançanyň alynan ýerinde mal bakylýan bolsa, onda meýdançanyň belli bölegi (50x50 ýa 25x100m) mal geçmez ýaly gabalýar

Agrometeorologik gözegçilikler meýdançada geçirilende ýörite abzallar bilen topragyň çyglylygyny kesgitlenýär. Topragyň yzgarlanan çuňlylygyna gözegçilik geçirilýär. Ösümligiň ösüş döwründe gözegçilik geçirilýär. Ösümligiň boýuna gözegçilik geçirilýär, zyýankeşleriň we keseliň ösümlüklere ýetirýän zeperine gözegçilik geçirmek örileriň ot örtüginin ýagdaýyna gözegçilik geçirilýär. Türmenistanyň Ministerler Kabinetiniň ýanyndaky Gidrometeorologiýa baradaky Milli Komitetiniň agrometeorologiýa çaklamalar toparynda dürli künjeklerinde ýerleşýän agrometeorologiýa beketlerden we gözegçilik nokatlardan gelýän maglumatlary belgilemek, barlamak we şol maglumatlaryň netijesinde oba-hojalyk ekinlerine we öri meýdanlaryna edýän täsirlerini ýazgy maglumatlary arkaly taýýarlamak, gündelik maglumatlary düzmek, on günlük maglumatlary KN-21 kodly kitapçaň kömegi bilen gaýtadan işlemeklik ýaly işler alnyp barylýar.

Gözegçilikler geçiren wagtynda we bellenen tertip boýunça takyk ýerine ýetirmeli. Ölçegler üçin düzüw esbaplary, enjamlary ulanmaly, öz gözün bilen gören tebigy hadysalaryny bellemeli. Çak etmek ýa-da adamlaryň sözleriniň esasynda ýazgy geçirmeli däl.

Türkmenistan Döwletimizde 14 sany öri meýdana degişli agrometeorologiýa beketler we nokatlar bar. Olar Ýekeje, Akmolla, Ýerbent, Üçajy, Çagyl, Bugdaýly, Balkan, Margiana, Repetek, Derweze, Lekker, Howdan, Bokurdak. Bularyň ählisi diýen ýaly Garagum çölünde ýerleşýär. Beketlerden san belgisi ýagny kod üsti bilen gelýän maglumatlary Gidrometeorologiýa baradaky Milli Komitetiň agrometeorologiýa bölümi täzeden işläp düzýär. Ýagny ösümligiň ösüş döwri, hasyl döwri, öri meýdanyň howa ýagdaýy, ygalyň düşüşi, garyň, ýagyşyň we beýleki ýagynlaryň ösümlüklere edýän täsiri barada yzygiderli maglumatlar iberilýär. Mallar üçin bedeleriň haýsy wagtda ýygnamaklygyna çaklama berilýär.

Maldarçylyk hojalykda owlak-guzy möwsümi döwründe bolýan aňzak sowuklar olaryň ýaşayyş şertlerini kynlaşdyrýar. Aňzak sowuguň, garly günleriň dowamly bolmagy mallaryň baş sanynyň azalmagyna getirip bilýär.

Oba hojalykdaky ekinleri, maldarçylyk hojalykdaky mallary howuply howa ýagdaýdan goramak üçin oba hojalyk Ministriliginde degişli pudaklaryň welaýat, etrap häkimlerini, daýhan birleşikleri, Ministerler Kabinetiniň ýanyndaky Gidrometeorologiýa baradaky Milli Komitetiniň howa çaklama bölüminiň we agrometeorologiýa toparynyň çaklamalary bilen has giňden tanyşmaly.

Kodlaryň shemasy

Bölüm 0 $M_1 M_1 M_1 M_1$ lliii ýa-da
 $N_1 N_2 N_3 N_4 N_5$ $YYMMB_1$

Bölüm 1. 111 $90S_n T_0 T_0$ $1S_n TTT$ $2S_n T_x T_x n_{tx}$
 $3S_n T_n T_n n_u$ $4S_n T_g T_g n_{tg}$ $5RRRn_{R_1}$ $6R_0 6R_0 6R_0 6R_0$
 $7f_x f_x n_f n_b$

Bölüm 2. 222 $92K_p K_p K_p$ $1NNA_f$ $2FFY_a 0$
 $3O_z BBB$ $4C_p C_p C_p C_p$ $5C_n C_n C_n C_n$ $6P_r P_r P_r Y_r$
 $7P_v P_v P_v Y_p$ $OC_n C_v E_0 E_0$ $93r_i r_i r_k$ $1C_o C_o C_o C_o$
 $2C_k C_k C_k C_k$ $3L_e L_e Z_e Z_e$ $4r_e r_e r_e r_m$ $5M_z M_z V_z V_z$
 $6A_b A_b A_b A_b$ $94W_{10} W_{10} W_{10}$ $1W_5 W_5 W_5 P$ $2W_2 W_2 W_1 W_1$
 $3W_o W_o$ $4t_2 t_2 H_w H_w$ $5G_b G_b G_b G_b$ $6H_c H_c H_c$
 $95sss$ $1H E M p$ $2C_o C_3 C_{30} L$ $3L_a L_a H_c H_c$
 $4H_p H_p H_p n_q$ $5ns_n t_3 t_3$ $6s_t s_t s_t$ $7P_5 PE_1 E_1$ $8E_2 E_2 E_3 E_3$
 $OE_4 E_4 K_5 K_5$

Bölüm 3. 333 $90s_n T_x T_x$ $1s_n T_{24} T_{24} T_{24}$ $3s_n T_n T_n$
 $4s_n T_g T_g$ $5R_{24} R_{24} R_{24} R_x$ $6R_{12} R_{12} R_{12}$ $7f_x f_x D_x D_x$
 $8XXZZ$ $91S_{24} S_{24} M_1$ $1t_5 t_5 t_{10} t_{10}$ $2t_5 t_5 t_{10} t_{10}$ $3D_e D_e u_x u_x$
 $92K_p K_p K_p$ $1FFO_v O_q$ $6P_r P_r P_r X_r$ $7P_v P_v P_v C_v$
 $8Z_v S_v E_v E_v$ $95s_t s_t s_t$ $4H_m H_m H_m$ $5ns_n t_3 t_3$

Bölüm 4. 444 $90s_n T_o T_o$ $1s_n TTT$ $2s_n T_x T_x n_{tx}$
 $3s_n T_n T_n n_t$ $4s_n T_g T_g n_{tg}$ $5RRRn_{R_1}$ $6R_o R_o R_o R_o$
 $7f_x f_x n_f n_b$

$91s_n T_z T_z$ $1S_d S_d S_d n_o$ $3D_d D_d U_d U_d$ $4R_x R_x R_x n_{R_5}$ $5n_u n_e$
 $92A_f A_x O_v$ $1M_z K_p K_p K_p$ $2FFY_d O_v$ $3H_o BBB$
 $4C_k C_k C_k C_k$ $5S_c O_c n_y n_w$ $6P_r P_r P_r Y_r$ $7P_v P_v E_e E_e$
 $94W_{10} W_{10} W_{10}$ $1W_5 W_5 W_5$ $2W_2 W_2 W_1 W_1$ $95sss$
 $1EM_p M_p M_{30}$ $2L_v LL_a L_a$ $3n_e n_c n_q n_p$
 $4n_d n_z n_h n_r$
 Bölüm 5. 555 $90s_n T_x T_x$ $1s_n T_{24} T_{24} T_{24}$ $3s_n T_n T_n$
 $4s_n T_g T_g$ $5R_{24} R_{24} R_{24} R_x$ $6s, s, s,$ $7f_x f_x f_{24} f_{24}$
 $92A_x FF$ $1O_v BBB$ $6P_r P_r P_r X_g$ $8H_n H_i E, Z_b$

Bölüm 6. 666

Goşmaça toparlar. (Türkmenistanyň döwlet gidrometeorologiýa gullugynyň goşmaça girizmeleri)

§ 1. Agrometeorologik gözegçilikleriň guralyşy.

Gözegçilik geçirilýän meýdançany saýlap almak we gurmak. Agrometeorologiýa gözegçiliklerini geçirilýän meýdança hemişelik bolmaly. Gözegçilik geçirilýän meýdançanyň sany şol ýerde duş gelýän örileriň görnüşlerine bagly bolýar. Her meýdançanyň özbaşdak belgisi bolmaly. Gözegçilik geçirilýän meýdançanyň ululygy 1 ga deň bolmaly. Meýdançanyň her burçuna bir taýak dikilýär. Meýdançanyň alynan ýerinde mal bakylyan bolsa, onda meýdançanyň belli bir bölegi (50x50 ýa-da 50x100 m) mal geçmez ýaly gabalýar. Alnan meýdançada iň köp duş gelýän ösümlikleriň binäçe

görnüşleri saýlanyp alynýar. Olar ösümlük örtüğünde esasy we mal üçin iýmit ähmiýeti uly bolan: däneliler, ýylak, ýowşan, noýbalyklar, şorlar, gyrymsy agaçlar we haşal otlar alynýar.

Gözegçilik geçirmek üçin saýlanan meýdançada ululygy 50x50 sm deň bolan 4 sany ýer bellenýär.

Agrometeorologiýa gözegçiligiň maksatnamasy (meýilnama-tabşyryga laýyklykda)

A. Meýdançada şu aşakdaky gözegçilikler geçirilýär:

1. Ýörite abzallar bilen topragyň çyglygyny ölçemek;
2. Topragyň ölçenen çuňlygyny kesgitlemek;
3. Ösümlükleriň ösüş döwürlerinde gözegçilik etmek;
4. Esasy ösümlükleriň boýyny we ot örtügiň derejesini ölçemek;
5. Ösümlüklere keseliň, zyýankeşleriň we ýaramsyz meteorologiki hadysalaryň ýetiren zyýanlaryny hasaba almak;
6. Ot örtügiň ýagdaýyna seretmek (bal bilen baha bermek);
7. Ot örtügiň hasylyny hasaba almak;

B. Beýleki mal bakylýan örilerde geçirilýän gözegçilikler:

1. Ot örtügiň ýagdaýyna;
2. Öride mallaryň otlaýşynyň derejesine;
3. Güýz ösümlükleriň täzedən ösüşine;
4. Gyş ösümlükleriň boýynyň ýagdaýyna;

5. Gyşyna ösümlikleriň iýiliş derejesine;
6. Esasy işler geçirilýän döwürde mallaryň ýagdaýyna baha bermekden ybarat.

§ 2. Mydamalyk gözegçilik meýdançasynda agrometeorologik gözegçilikler.

Ýörite abzallar bilen topragyň çyglylygyny kesgitlemek. Mal bakylmadyk ýerde abzallaryň kömegi bilen topragyň çyglylygy kesgitlenýär. Topragyň çyglylygy her ongünligiň 8-nji güni ölçenýär. Çuňlugy 100 sm çenli alynýar. Tomus ýagynsyz döwür Gorkut aýynyň birinji ongünliginden başlap çyglyk ölçelmeýär. Güyz birinji ýagyşdan soň ölçemek başlaýar. Meýdan we laboratoriya işleriniň tetibi ekin meýdanlarynyň topragynyň çyglylygyny ölçelişi bilen bir meňzeş. Çyglylygy takykklamak üçin geçirilýän hasaplarda topragyň beýleki himiki we fiziki görkezijileri Türkmenistanyň Ministrler Kabinetiniň ýanyndaky gidrometeorologiya baradaky Milli Komiteti her beket üçin kesgitleýär.

Topragyň yzgarlanan çuňlugyna gözegçilik etmek. Topragyň yzgar alan çuňlylygyny ölçemek Gidrometeorologiya baradaky Milli komitetiň görkezmesi netijesinde geçirilýär. Gözegçilik geçirilýän meýdançada topragyň çyglanan çuňlygy ýazyna bir gezek ölçenýär. Öri meýdanda gözegçilik geçirilýän meýdançanyň iki tarapyňyň biri-birine garşy bolan ýerinden alynýar. Çunluk bur bilen, bolmasa çukur gazyp (düz ýerde 4 ýerden gazylýar)

ölçeg tagtasy bilen kesgitlenýär. Eger ýeriň üstünde guran gatlak bar bolsa, ol aýratyn ölçelýär. Dört ýerden ölçegiň aralyk maglumaty çykarylýar.

Ösümligiň ösüş döwründe gözegçilik etmek. Ösümligiň ösüş döwrüne gözegçilik etmek ösüş döwri başlandan soň günaşa jübit günler geçirilýär. Ösümlikleriň ösmegi galandan soň, gözegçilik her on günde iki gezek geçirilýär (4, 10, 14, 20, 24, 30 ýa-da 31). Ownuk otlaryň ösüş döwründe gözegçilik etmek meýdançanyň 4 ýerinde geçirilýär. Her ösümlikden 4 ýerde 10 sanysyna seredilýär, hemmesi 40 sany. Agaçlardan gyrymsy we ýarym gyrymsy ösümlikleriň hersinden 20 ösümlik alynýar. Her ösümlige san dakylýar. 4 ösümlikde täze ösüş döwür başlansa döwürüň başlanyny aňladýar. Otlardan 20-den –10%, başlany “a“, doly döwür 50%-den az bolmanda, “b“ harpy bilen bellenýär. Ösümlikler çalt ösende “a“ we “b“ bir wagtda bolmagy mümkin. Şonda “a“ bilen “b“ bir wagt bilen beldenýär.

Ösümlikleriň boýuna gözegçilik geçirmek. Ösümlikleriň boýy mal bakylmadyk, gözegçilik geçirilýän meýdançada santimetr (sm) bilen ölçelýär. Ýaz ösümlikleriň boýy 1sm ýetende ölçeg başlanýar. Birýyllyk we köpýyllyk otlaryň boýy ýerden in ýokary ösümligiň ujyna çenli (gylçyk hasap däl) ölçenýär. Gyrymsy we ýarym gyrymsy agaçlaryň birýyllyk şahalary ölçelýär. Ösýän döwürde 1 gezek Magtymguly aýynyň 30-nda gyrymsy we ýarym

gyrymsy agaçlaryň ilki ini we toprakdan iň ýokary baldagyna çenli umumy boýy ölçelýär.

Ot örtügininiň boýy meýdançanyň 4 ýerinde 10 gezek ölçelip 40 ölçegden orta boýy hasaplanýar.

Ýakymсыz meteorologiýa hadysalaryň ösümliklere eden zyýanyny hasaba almak. Ýakymсыz meteorologiýa hadysalaryň (sowuk, gyzgyn ýel, guraklyk, çagba, doly, güýçli ýel, tupan) ýetirýän zyýany ösümlikleriň ähli döwürlerinde göz çeni bilen gabalan we gabalmadyk meýdançalarda bellenýär. Görkezilen hadysalar bolup geçenden soň, ösümliklere örän siňňin seredilýar we ösümlikleriň nämesine (ýapragyna, baldagyna, şahasyna, gunçasyna, gülüne, gül çogdymyna, nahalyňa) zyýan ýetenini sanap, köp bedenlere (ýarsyndan az) bedenleriň köpüsi, bedenleriň hemmesi diýip bellenýär.

Çagbanyň dolynyň güýçli ýeliň we tozanly ýeliň ýetiren zyýanyna ýylyň ýyly döwründe seredilýär. Guraklygyň, gyzgyn ýeliň zyýanyna gurak döwürde, ýokary gyzgyn döwürde, howanyň çyglylygynyň ýetmezçilik edýän döwri göz çeni bilen gözegçilik edilýär. Otlaryň ýaramсыz meteorologiýa hadysalarynyň täsiri bilen guramasy zyýanly bir görnüş hasaplanýar. Otlaryň wagtyndan öň guramagy, toprakda çyglylygyň ýetmezçiligi ýokary gyzgynlygyň we gyzgyn ýeliň netijesi bolýar. Otlaryň örän yssy howanyň täsiri bilen guramagy, ösüş döwri gutaryp gurany bilen bulaşdyrmaly däl.

Zyýankeşleriň we keseliň ösümliklere ýetirýän zeperine gözegçilik etmek. Ol gözegçilik meýdançanyň gabalan we aýyk ýerinde geçirilýär. Gözegçilik geçirilende haýsy zyýankeşler (syçan, alaka we ş.m.) duş geleni ýazylýar (çekrtge, tomzak, gurçuk, kleşi we ş.m.). Ýetirilen zyýanyň derejesi göz çeni bilen barlag meýdançanyň 4 ýerinde kesgitlenýär. Zyýanyň derejesi ballda ölçelýär: käbir ösümlikler 4 ball, ýarsyndan azragy –3, ösümlikleriň köpüsi –2, hemmesi –1.

Örileriň ot örtügiňiň ýagdagyna gözegçilik geçirmek (ball bilen baha bermek). Baha esasy ota we aýratyn hemme ot örtügiňe berilýär. Gözegçilik meýdançany gabalan ýerinde geçirilýär. Ot örtügiňiň ýagdaýyna bir gezek ongünligiň soňky güni baha berilýär. Baha berilende aşakdaky alamatlar hasaba alynýar: örtügiň boýy, gürlügi, ýapraklylygy we ösüş güýji. Bu alamatlar (beýikliginden başgasy) göz çeni bilen alynýar.

§ 3. Maldarçylykdaky işler.

Maldarçylykdaky esasy işlere tomusky we gyşky bakylyş bir ýerden başga ýere göçmek, ýazlakda döl almak, ýazky we güýzki gyrkym, sürä iým eltmek we goşmaça iýmitletmek, keselleriň garşysyna mallary dermanlamak we ş.m. Gözegçilik geçirýäniň esasy işi meteorologiki maglumatlaryň şu işleri geçirmäge amatly ýa-da ýaramsyz bolanyňa baha bermekden ybaratdyr.

Gyş bakylanda ýaramsyz meteorologiki ýagdaýlar- örän sowuk howa, galyň gar, güýçli ýel we beýlekiler. Bir günde mallar 4 sagat we ondan hem köp bakylmasa, şol gün mallar bakylmadyk hasaplanýar.

Tomus bakylanda ýaramsyz howa ýagdaýlary- ýokary ýylylyk (jöwza), güýçli gün şöhlesi.

Döl alynýan döwürde- ýylylygyň 0°-dan aşak düşmegi, şemalyň güýçlenmegi we ygal ýagmagy.

Gyrkym döwründe- ýaramsyz meteorologiýa hadysalara- howanyň ýylylygy 0°-dan aşakda bolup, güýçli ýel we ygal girýär.

Göçüm döwründe- ýokary gyzgynlyk, ýazky we güýzki sowuklar, ygal gatyşykly ýel girýär.

§ 4. 0- BÖLÜM (RAZDEL)

0-njy bölümiň yzyndan nähili bölümiň gelyändigine garamazdan hökmany ýagdaýda ähli telegramma goşulýar.

M_iM_iM_jM_j TOPAR (GRUPPA)

M_iM_iM_jM – Kodyň parhlandyrýan harpy. Bu harp topary kodda eketäk bolup, beýleki toparlar sanlardan ybaratdyr.

M_iM_iM_jM topar telegrammada berilýän maglumatlaryň görnüşine baglylykda aşakdaky häsiýetlerde kodirlenýär:

M_iM_iM_jM_j	Koduň bölümleri	Maglumatlaryň görnüşleri
AADD	1	Ekerançylyk sebitler boýunça ongünlük meteorologiýa
	2	maglumatlary Ekerançylyk sebitler boýunça ongünlük agrometeorologiýa maglumatlary
AAEE	3	Ekerançylyk sebitler boýunça gündelik agrometeorologiýa maglumatlary
OODD		Öri me Ori meýdan maldarçylyk etraplar boýunça ongünlü ongünlük agrometeorologiýa maglumatlary
OOEE		Öri me Ori meýdan maldarçylyk etraplar boýunça gündeli gündelik agrometeorologiýa maglumatlary

Bir telegrammada M_iM_iM_jM_j görnüşlerini ibermeklige rugsat berilmeýär; şeýlelikde koduň ähli bölümleri, 1,2 we telegrammada aýratyn iberilmeli. 1 we 2 bölümler bir telegrammada, şeýle hem aýratyn telegrammada iberip bilerler. Eger-de 6-njy bölümiň maglumatlaryny ibermeli bolsa, onda AADD, AAEE, OODD beketlerden we nokatlardan iberilýänlerden M_iM_iM_jM_j topar telegramma goşulmaýar. Býuletende, aragatnaşyk merkezlerde bu topar her bir telegramma goşulýar.

Topar Iiii ýa-da N1N2N3N4N5

Iiii-Gidrometeorologiýa bekeđiň halkara indeksiniň sany. Ýagny

II } Ýerleşen bekeđiň raýonynyň belgisi.
iii }

Iiii topar beketden telegramma iberilme maglumaynda hökmanydyr. Iiii belgileri Gidromet Merkezi belleýär.

N1N2N3N4N5-Nokadyň indeks nomeri, ýagny

N1-tapawutlandyryş sany

N1N3-administratiw raýonyň nomeri.

N4N5-Raýonyň çägindäki nokadyň nomeri.

N1N2N3N4N5 topar nokatdan iberilme maglumatynda telegramma goşmaklyk zerurdyr:

Topar YYMMBo

YYMM-Gözegçiligiň aý-güni (ýerli wagt boýunça);

YY-Aýyň güni, MM-aýyň tertip nomeri (01-Türkmenbaşy, 02-Baýdak aýy we ş.m.). Eger-de ongünlük maglumaty ($M_i M_i M_j M_j = AADD$ ýa-da $O ODD$) onda, YYMM ýerine ongünlügiň soňky güni ýazylýar: I ongünlüge $YY=10$, II $YY=20$ we III $YY=30$ ýa-da 31 aýa baglylykda (Baýdakda $YY=28$ ýa-da 29).

Bo-Ongünlük baradaky maglumatlaryň telegrammasy ýa-da ýalňyşlyklary düzmek maksady bilen täzedan telegrammanyň iberilmegi.

Kodyň sany Bo	Ongünlügiň maglumatlarynyň telegramma iberilmesiniň nomeri	Bellik
1	Birinji	Maglumat birinji sapar iberilýär
2	Ikinji	
3	Üçünji	
4	Dördünji	
5	Bäşinji	Ikinji telegrammada iberilen maglumatlary düzetmek üçin iberilýän telegramma
6	Altynjy	
7	Ýedinji	
8	Sekizinji	

Eger-de nokatdan ýa-da beketden maglumatlar birnäçe gezek telegramma goşulsa, onda 0 bölüm her bir telegramma goşulmaýar. Bo görkezgiç ilkinjilik bilen telegrammada 1-njini 1, 2-njini 2. Ikinji saparky iberilýän telegrammada hökmany ýalňyşlyklary düzetmeklige rugsat berilýär. Ikinji iberilşikde Bo görkezgiç 5-den 8-e çenli bolup, biler. Gündelik maglumatynda telegrammadaky toparlaryň sany 50-den geçmeýär, Bo görkezgiç bolsa, 1 ýa-da ýokarda görkezilen tablisa esasynda 5 bolup biler.

Her bir aýratyn telegrammada topar YYMMBo { Iiiii ýa-da N1N2N3N4N5 –den soň iberilýär.

1-nji BÖLÜM
§ 5 . EKERANÇYLYK SEBITLER BOÝUNÇA
ONGÜNLÜK
METEOROLOGIÝA MAGLUMATLAR

Bölüm 111 tapawutlanýan topardan we iki sany zonadan: 90 we 91 ybaratdyr.

Eger 1-nji bölüm boýunça nähilidir bir maglumat berilýän bolsa, onda 111 topar hökman telegramma goşulmalydyr.

90 zona ýyl boýunça, 91 zona bolsa diňe ýyly döwürde berilmelidir.

111 topar

111 – bölümiň tapawutlanýan sany.

90 zona

1-nji bölümiň 90 zonasy sekiz topardan ybaratdyr. Ýagyn ýagmadyk wagtynda 6 topar telegramma goşulmaýar, 5 topar bolsa 5000/ görnüşinde goşulýar.

90 $s_n T_o T_o$ topar (tapawudy)

90 – zonanyň tapawutlanýan sany.

s_n – howanyň ortaça ongünlük temperaturasynyň ortaça köpýyllyk maglumatlardan

tapawudy, eger tapawut položitel ýa-da 0°C bolsa 0 kodirlenýär, eger otrisatel

bolsa 1 kodirlenýär.

$T_o T_o$ -howanyň ortaça gije-gündizki temperaturasynyň ortaça köpýylyk

maglumatlardan tapawudy, tegeleklenen görnüşde.

Bütewi sana çenli tegeleklemek toparlarda indiki görnüşlerde ýerine ýetirilýär: 0.1-0.4 çenli sanlar iň kiçi sana çenli tegeleklenýär, 0.5-0.9 çenli sanlar iň uly sana çenli tegeleklenýär.

Meselem: tapawut -2.2°C bolsa -2°C diýip tegeleklenýär, topar 90102 görnüşde kodirlenýär; tapawut 9.8°C bolsa 10°C diýip tegeleklenýär, topar 90010 görnüşde kodirlenýär; tapawut -4.5°C bolsa -5°C diýip tegeleklenýär, topar 90105 görnüşde kodirlenýär; tapawut 6.5°C bolsa 7°C diýip tegeleklenýär, topar 90007 görnüşde kodirlenýär.

1s_nTTT topar (howa. ort. gije-gündizki tem-sy)

1- tapawutlanýan sany.

s_n-temperatura položitel ýa-da 0°C bolsa temperaturanyň belgisi 0 belgi bilen

kodirlenýär, eger otrisatel bolsa 1 kodirlenýär.

TTT- howanyň ortaça ongünlük temperaturasy tegeleklenmedik görnüşde ýazylýar.

Meselem: temperatura -2.2°C ; -22.7°C ; 0.0°C ; 4.3°C we 27.2°C bolsa topar 11012, 11227,

10000, 10043, 10272 görnüşde kodirlenýär.

$2s_n T_x T_x n_{tx}$ topar (howanyň iň ýokary tem-sy)

2- tapawutlanýan sany.

s_n -temperatura položitel ýa-da 0°C bolsa temperaturanyň belgisi 0 belgi bilen

kodirlenýär, eger otrisatel bolsa 1 kodirlenýär.

$T_x T_x$ - ongünlük boýunça howanyň iň ýokary temperaturasy, tegeleklenen görnüşde ýazylýar.

n_{tx} -ongünlükde howanyň iň ýokary temperaturasynyň 40° we ondan ýokary bolan

günleriniň sany, 3-nji tablisa boýunça kodirlenýär.

$3s_n T_n T_n n_u$ topar (howanyň iň pes tem-sy)

3- tapawutlanýan sany.

s_n -temperatura položitel ýa-da 0°C bolsa temperaturanyň belgisi 0 belgi bilen

kodirlenýär, eger otrisatel bolsa 1 kodirlenýär.

$T_n T_n$ - ongünlük boýunça howanyň iň pes temperaturasy, tegeleklenen görnüşde ýazylýar.

n_u -ongünlükde howanyň degişli çyglylygynyň 30 % we ondan az bolan günleriniň

sany, 3-nji tablisa boýunça kodirlenýär.

$4s_n T_g T_g n_{gt}$ topar (toprak üstüniň iň pes tem-sy)

4- tapawutlanýan sany.

s_n -temperatura položitel ýa-da 0°C bolsa temperaturanyň belgisi 0 belgi bilen kodirlenýär, eger otrisatel bolsa 1 kodirlenýär.

T_g -ongünlük boýunça toprak üstüniň (eger ýer üsti gar bilen örtülmedik bolsa) ýa-da gar örtügininiň in pes temperaturasy ($^{\circ}\text{C}$), tegeleklenen görnüşde ýazylýar.

n_{gt} -ongünlükde toprak üstüniň ýa-da gar örtügininiň in pes temperaturasynyň -20°C we

ondan pes bolan günleriniň sany, 3-nji tablisa boýunça kodirlenýär.

3-nji tablisa

Gije-gündiziň sany	Kodda belgilenişi	Gije-gündiziň sany	Kodda belgilenişi
hadysa ýok	/	6	6
1	1	7	7
2	2	8	8
3	3	9	9
4	4	10-11	0
5	5		

5RRRn_{R1} topar (ýagnyň jemi)

5- tapawutlanýan sany.

RRR-ongünlük boýunça ýagnyň mukdary (mm), 4-nji tablisada boýunça kodirlenýär.

4-nji tablisa

Ýagnyň mukdary, (mm)	Kodda belgilenişi	Ýagnyň mukdary, (mm)	Kodda belgilenişi
0	000	yz (sledy) 0,0	990
1	001	0,1	991
2	002	0,2	992
.....	.....	.....	.....
988	988	0,8	998
989 we ondan köp	989	0,9	999

Tablisadan görnüşi ýaly 5-nji toparda ýagnyň mukdary 1 mm-den başlap tegeleklenip habar berilýär, eger ýagnyň mukdary 1 mm-den az bolsa tegeleklenmedik görnüşde habar berilýär.

Ýagnyň mukdaryny tegeleklemek gije-gündiziň dowamynda ýagan ýagnyň tegleklenen jemini goşup ongünlükdäki emele gelen jeminem tegeleklemeli. Meselem, awgust aýynyň 1-nji ongünlügi:

Gözeg çiligiň wagty, sagat	Günler	Ýagnyň mukdary, mm			5RRRn R1
		12 sagatda ýagany (gije ýa-da gündiz)	24 sagatda ýagany	On gün lükde ýa gany	
08	1VIII	0.3	1.6	2.5	50031
20	1VIII	1.3			
08	2VIII	0.9	0.9		
20	2VIII	0.0			

Ongünlügiň beýleki günlerinde ýagyn ýagmady.
 n_{R1} -ongünlük boýunça bir gije-gündiziň dowamynda
 ýagan ýagnyň mukdary 1 mm we
 ondan ýokary bolan günleriniň sany, 3-nji tablisa
 boýunça kodirlenýär. Gije-
 gündizde ýagnyň mukdary 0,0-0,9 mm deň bolsa
 hasap onda edilmeýär. Eger ýagyn
 ýok bolsa onda topar 5000/ görnüşge kodirlenýär.

6R₀R₀R₀R₀ topar (ýagnyň prosentini)

6- tapawutlanýan sany.
 R₀R₀R₀R₀ - ongünlük boýunça ýagan ýagnyň mukdary
 ortaça köpýyllykdaky bilen
 deňeşdirilen prosentini tegeleklenen
 görnüşde berilýär. Meselem: 50, 370,
 2500 % şular ýaly kodirlenýär 60050,
 60350, 62500. Eger ongünlükde
 ýagyn ýok bolsa onda topar telegramma
 goşulmaýar.

$7f_x f_x n_f n_b$ topar (ýel)

7- tapawutlanýan sany.

$f_x f_x$ - Ongünlükde ýeliň iň ýokary tizligi (şemalyň öwürmegi hem hasaplanýar)

n_f - Ongünlükde gije-gündiziň dowamynda ýeliň tizligi sekuntda 15 metre we ondan ýokary bolan günleriniň sany (şemalyň öwürmegi hem hasaplanýar): 3-nji tablisa boýunça kodirlenýär.

n_b - Ongünlükde gije-gündiziň dowamynda tüweleý bolan günleriň sany: 3-nji tablisa boýunça kodirlenýär.

91 ZONA

91-njy zona 1- bölümden, 6 sany topardan (kodyň çyzgysyna seret) ybaratdyr. Ýagyn ýagmasa 4-nji topar telegramma girizilmeýär.

91 $s_n T_z T_z$ topar

91-Zonanyň tapwutlanýan san belgisi

S_n -temperatura položitel ýa-da 0°C bolsa temperaturanyň belgisi 0 belgi bilen kodirlenýär, eger otrisatel bolsa 1 kodirlenýär.

$T_z T_z$ -Ongünlükde toprak üstüniň iň ýokary temperaturasy ($^{\circ}\text{C}$), tegeleklenen görnüşde ýazylýar.

1 $S_d S_d S_d n_o$ topar

1- tapawutlanýan sany.

$S_d S_d S_d$ - ongünlükde geliograf boýunça takyk maglumatyň tegeleklen görnüşde kesgitlenen (sagat hasabynda) gün şöhlesiniň dowamlylygy.

n_o - ongünlük boýunça howada we toprak üstünde ýa-da ondan 2 sm ýokarda, çigrek howanyň bolan günleriniň sany: 3-nji tablisa boýunça kodirlenýär

Bellik. Haçanda howanyň iň pes temperaturasy (ýa-da toprak üstünde ýa-da ondan 2 sm ýokarda) 0°C çenli peselmegi, onda pes bolmagy hasaba alynýar.

2 $t_{10} t_{10} n_{25} n_r$ topar

2- tapawutlanýan sany.

$t_{10} t_{10}$. ongünlükde Sawinowyň termometri boýunça tegeleklenen görnüşinde topragyň 10 sm çuňlugynda ortaça ýylylyk, ($^{\circ}\text{C}$ hasabynda)

n_{25} ongünlük boýunça topragyň 10 sm çuňlugynda 25°C we ondan ýokary bolan günleriň sany. (Bolman-da gözegçilikleriň birinde) 3-nji tablisa boýunça kodirlenýär

n_r . Ongünlükde çyg düşen günleriň sany, 3-nji tablisa boýunça kodirlenýär.

3 D_d D_d U_d U_d topar

3-- tapawutlanýan sany.

$D_d D_d$ -Ongünlikde howanyň doýgunlaşmasyna ýetmezçiliginiň ortaça bahasy. Bu san tegeleklenilip alynýar.

$U_d U_d$ -Ongünlikde howanyň ortaça çyglylygy göterim hasabynda (%). Bu san tegeleklenip alynýar.

4 R_X R_X R_X n_{R5} topar

4-tapawutlanýan sany.

$R_X R_X R_X$ – ongünlikde gije-gündiziň dowamynda iň ýokary düşýän ygalyň mukdary (mm hasabynda). 4-nji tablisa boýunça kodirlenýär.

N_{R5} – Ongünlide bir gije gündiziň dowamynda ýagan ýagynyň mukdary 5 mm we ondan köp bolan günleriň sany. 5 – nji tablisa boýunça kodirlenýär.

Haçanda ýagyn ýagmasa ol telegrammada berilmeýär.

2-nji BÖLÜM

§ 6 Ekerançylyk ýerleri boýunça ongünlik agrometeorologiýa maglumatlary

Bu bölüm tapawutlandyryjy 222 topardan we dört zonalardan 92, 93, 94, 95 durýar. 222 topar hökmany ýagdaýda telegramma goşulýar, eger-de zyýndan 2-nji bölümiň maglumatlary iberilse.

Bu bölümiň ähli zonalary biri-biri bilen baglanşykly, 92-nji zonanyň 92KpKpKp we1NNNAf toparynda görkezilýän NNN uçastokdaky KpKpKp ösümlügiň ösüş we gyşlaýyş

Bölüm 0.

0-njy bölüm hökmany ýagdaýda ähli telegramma goşulýar, yzyndan nähili bölümiň gelýändigini soramazdan ýazylýar.

222 topar

222- bölümiň tapawutlanýan san belgisi.

Zona 92

92-njy zona 2 sany bölümden dokuz sany topardan ybarat. (kodyň çyzgysyna seret)

92-njy zonada 1,2,6, 7 ýylyň dowamynda telegrammalarda berilýär., 3,4,5, 0 bu toparlar ýylyň ýyly döwründe berilýär.

2, 6, 7, 0 toparlar zonanyň içinde baş gezek gaýtalanylýar. Toparlaryň tertibi şeýle tertipde berilýär.

**222. 92... 1... 2... 2... 2... 3... 4... 5... 6...
6... 6... 7... 0... 7... 0... 7... 0...**

92 zona $K_p K_p K_p$

92- zonanyň tapawutlanan san belgisi.

$K_p K_p K_p$ - oba-hojalyk ekinleriniň, gyrymsylaryň we ýarymgyrymsylaryň, baglaryň atlary, 1-nji goşunda serediň.

1 $NNN A_f$ topar

1 – Toparyň tapawutlanýan san belgisi.

NNN- gözegçilik meýdançanyň belgisi.

A_f . Suwarys we ýygymda tehnologiýanyň ulanylýan ýerleriniň görkezijisi: Düme ekerançylyk, 2- hasylly meýdança, 3- gurak meýdan, 4-düme ekerançylykda güýçli tehnologiýanyň ulanylýan ýerleri, 5 – ekerançylygyň güýçli tehnologiýanyň ulanylýan ýerleri, 6-gurak meýdan güýçli tehnologiýanyň ulanylýan ýerleri, 7- mydamalayk tegigy otly meýdança (suw üpjünçiligini geçirmek üçin).

2 $FF Y_a O$ topar

2- toparyň tapawutlanýan san belgisi.

FF- Ongünlükde ösümligiň täze emele gelen (ösüş döwri) fazasynyň ady, bu 2-nji goşundy boýunça kodirlenýär.

Y_a . Ongünlükde ösümligiň täze emele gelen (ösüş döwri) fazasynyň (10%-den az bolmadyk

ýagdaýynda) emele gelen günü, Ongünlügiň 10 ýa-da 11-nji günleri o bilen kodirlenýär. Eger-de ösümlükde täze ösüş döwri ýok bolsa onda, onda öňki ongünlükdäki fazany (FF), Fazanyň emele ýa-da peýda bolan gününe derek bolsa (/) göýmaly.

O- ongünlügiň soňky güninde ekinleriň ösüş we gögeriş ýagdaýlaryna baha bermek. Bu göz –çaky bilen berilýär we 5-nji tablisa boýunça kodirlenýär.

Tablisa 5

Ekinleriň ýagdaýy	Kod belgisi	Ekinleriň ýagdaýy	Kod belgisi
Gowy	5	Erbet	2
Oňat	4	Örän erbet	1
Kanagatlanarly	3	Doly derejede çüýran	0

Bu topra telegrammada birnäçe gezek gaýtalanýar (ýöne bäs gezekden köp däl), ongünlügiň dowamynda gözegçilik meýdançasynyda näçe gezek ösüş kadasy bolup geçen bolsa şoňa hem bagly bolýar.

Bu topar ekilen wagtyndan ýygylýan pursatyna çenli berlip durýar.

3 O_z BBB topar

3- toparyň tapawutlanýan san belgisi.

O_z - ongünlügiň ahyrynda ekinleri haşal otlaryň basmagy, bu 6-nji tablisa boýunça kodirlenýär.

6-njy tablisa

Haşal otlaryň görnuş ýagdaýy	Kod belgisi	Haşal otlaryň görnuş ýagdaýy	Kod belgisi
Haşal otlar ýok.	0	Köplenç gabat gelýär, ýöne ekinlere kän zyýan berenok.	3
Selçeň duş gelýär, ekinleriň içinde gaty bildirenok	1	Köp gabat gelýär, ekinlere täsirini ýetirýär.	4
Golaý gelip göreňde bildirýär.	3		

BBB- Ongünlügiň soňky güninde ösümligiň ortaça boýy (sm hasabynda) bu san tegeleklenilip alynýar.

4CpCpCpCp

4- toparyň tapawutlaýan san belgisi

CpCpCpCp-meýdan biligine düşýän ösümligiň ortaça sany (bu san tegeleklenip ýazylýar).

5CnCnCnCn

5- toparyň tapawutlaýan san belgisi

CnCnCnCn-mekjewöniň ortaça agramy

-gant şugundyrynyň bir düýbüniň ortaça agramy (bu san tegeleklenip ýazylýar).

6 PrPrPrYr

6- toparyň tapawutlaýan san belgisi

PrPrPr- gözegçilik meýdançasasynda alnyp barylan oba hojalyk meýdan işleri ýa-da agrotehniki çäreler: bu dördünji goşundy boýunça kodirlenýär.

Yr- Alnyp barylýan işleriň 10 günlük boýunça başlanan günü . Bu topar birnäçe gezek (5 gezege çenli). Şol 10 günlükde gözegçilik meýdançasasynda näçe görnüşde oba hojalyk işleri alnyp barylan bolsa, şonça-da gaýtalanýar.

7PvPvPvYp

7- toparyň tapawutlaýan san belgisi

PvPvPv-ösümlüklere howply meteorologik hadysalaryň, zyýankeşleriň ýa-da keselleriň zyýan ýetirmeginiň häsiýetnamasy: bu üçünji goşundy boýunça kodirlenýär.

Yp- ösümliklere howply meteorologik hadysalaryň keselleriň ýa-da zyýankeşleriň zyýan ýeten 10 günlikdäki günü.

0 CnCvEoEo

0-toparyň tapawutlaýan san belgisi

Cn- Ösümligiň beden agzalaryna howply meteorologiki hadysalaryň zyýan ýetirmeginiň derejeleri: bu 7-nji tablisa boýunça kodirlenýär.

7-nji tablisa

Ösümliklere zyýan ýetmeginiň derejeleri	Koduň belgisi
Ösümligiň aýry-aýry beden agzalaryna zyýan ýetmegi (10 %-e çenli)	1
Ösümligiň köp bolmadyk beden agzalaryna zyýan ýetmegi (11-20 %)	2
Ösümligiň köp beden agzalaryna zyýan ýetmegi(21-50 %)	3
Ösümligiň beden agzalarynyň köp bölegine zyýan ýetmegi (52-80 %)	4
Ösümligiň ähli beden agzalaryna zyýan ýetmegi (81-100 %)	5

8-nji tablisa

Görkezijiniň prosent hasabyndaky bahasy	Koduň bahasy	Görkezijiniň prosent hasabyndaky bahasy	Koduň bahasy
0	0	51-60	6
1-10	1	61-70	7
11-20	2	71-80	8
21-30	3	>80	9
31-40	4		
41-50	5		

-topragyň üstki gaty gabygynyň $PvPvPv=32$
bolandaky berkligi 9-njy tablisa boýunça kodlanýar.

9-njy tablisa

Topragyň üstki gaty gabygynyň berkliginiň bahasy	Ösümlikleriň ýykylyş depgininiň derejesi	Koduň bahasy
Örän port	Orän güýçli	1
Port	Güýçli	2
Gaty	Orta	3
Dykyz	Gowşak	4
Örän dykyz	Ösümlikler ýykylandan soň galýarlar	5

- ösümlikleriniň ýere ýaplanmagynyň $PvPvPv=039, 063$ bolandaky depgininiň derejesi, 9-njy tablisa boýunça kodlanýar;
- Cv Ösümliklere zyýan ýetişiň derejesi, 10-njy tablisa boýunça kodlanýar;
- aýaza çydamlylygynyň üçünji derejesine eýe bolan dänäniň mukdary, $PvPvPv= 003$ bolanda; 8nji tablisa boýunça kodlanýar;
- Topragyň üstki gaty gabygynyň $PvPvPv=032$ bolandaky galyňlygy; 11-nji tablisa boýunça kodlanýar.

10-njy tablisa

Ösümliklere zyýan ýetişiniň derejesi	Koduň bahasy
Aýratyn ösümliklere zyýan ýetirilen (10%-e çenli)	1
Birazajyk ösümliklere zyýan ýetirilen (11-20 %)	2
Köp ösümliklere zyýan ýetirilen (ýarysyndan az) (21-50%)	3
Ösümlikleriň has köp bölegine zyýan ýeten (51-80 %)	4
Ähli ösümliklere zyýan ýetirilen (81-100 %)	5

11-nji tablisa

topragyň üstki gaty gabygynyň	Koduň bahasy	topragyň üstki gaty gabygynyň	Koduň bahasy
-------------------------------	--------------	-------------------------------	--------------

galyňlygy, mm		galyňlygy, mm	
1-5	1	26-30	6
6-10	2	31-35	7
11-15	3	36-40	8
16-20	4	>40	9
21-20	5		

EoEo - zyýan ýeten ýeriň meýdany (umumy meýdandan % hasabynda)

-kökde ösen däneleriň %-i, PvPvPv=043, 044 bolanda

Yylyň ýyly döwürlerinde 7 we 0 toparlar telegramma gyşlaýan ösümlikleriň ýaşaýyş işjeňligi kesgitlenen döwürde näçe görnüşe zyýan ýeten bolsa, şonça gezek hem goşulýar (baş gezege çenli).

93-nji zona

2-nji bölümiň 93-nji zonasy 7 topardan durýar. Ol ýylyň ýyly döwürlerinde berilýär we topardaky her bir elementiň suratlandyrylanda görkezilen oba hojalyk ekinlerine görä berilýär.

Toparlar suratlandyrylanda görkezilmedik KpKpKp üçin 93-nji zona geçirilmeýär. Tapawutlandyryjy 93-nji topar maglumata eger bu zonanyň haýsy hem bolsa bir toparyny geçirmeli bolsa, hökman goşulýar.

93 r_i r_i r_k

93- toparyň tapawutlaýan san belgisi

ri ri- Dänelilerde sümülde sümüljikleriň umumy sany (bu san tegeleklenip ýazylýar). Bir düypdäki başlaryň sany 99 bolanda; KpKpKp=003,006-009,012,014,015 bolanda ulanylýar

-Bir mekgejowende başlaryň ortaça sany (onunjy üjüşe çenli takyklyk bilen); KpKpKp=002 bolanda ulanylýar.

-Bir ösümlikde çykan gülýanylaryň we dürli ölçegli noýbalaryň ortaça sany, KpKpKp=021, 024 bolanda ulanylýar.

-Kartoşkanyň bir düýbindäki klubeniň sany, KpKpKp=077 bolanda ulanylýar.

1 C₀C₀C₀C₀

1- toparyň tapawutlaýan san belgisi

C₀C₀C₀C₀- 1 m² ölcegdäki ýerde ekilen däneli ekinleriň (güýzlük däneli ekinlere güýzdäki we ýazdaky edilen gözegçilikde 1 m² ölcegdäki ýerde diri galan (sowuk urmadyk) baldaklarynyň sany. KpKpKp=003, 005-009, 012, 014, 015 :

- Kartoşkanyň bir düýbinde emele gelen (klubeniň) hasylynyň ortaça agramy (gram hasabynda)tegeleklenilip alynýar. KpKpKp=077

- Gowaçanyň bir düýbinde emele gelen gozalarynyň sany (şol sanda açylan, doly ýetişen we ýygylan gozalar) tegeleklenmän alynýar. KpKpKp=158

- Ekilen gök we çemenlik otlaryň hasyllygy (g/m^2 KpKpKp=271-387, 480- 719

2 C_kC_kC_kC_k

2- toparyň tapawutlaýan san belgisi

C_kC_kC_kC_k - däneli ekinleriň 1 m^2 ölcegdäki ýerde sümülli, golçurly baldaklarynyň sany
KpKpKp=003, 005-009, 012, 014, 015 :

Bölüm 3.

§ 7. Ekerançylyk sebitler üçin, gündelik agrometeorologiýa maglumatlary.

Bu topar, tapawutlanýan 333 topardan we dört sany zonadan (90,91,92,95) ybarat.

Topar 333 hökmany suratda, berlen 3-nji bölümiň maglumatlaryna goşulýar.

3-nji bölümde 24 sagatlyk agrometeorologik maglumatlar ýaýradylýar. Iberilýän maglumatlar, beketlerde geçirilen barlaglardan soň amala aşyrylýar.

90-njy zonada 24 sagatlyk maglumatlar ýaýradylýar. Olar sagat 8-den 8-e çenlidir.

91,92,95-nji x zonalarda düýnki geçirilen maglumatlar ýaýradylýar. Olar sagat 20-den 20-ä çenlidir.

Topar 333

333- bölümiň tapawutlanýan sanlary.

Zona 90

3-nji bölümiň 90-njy zonasy , 8 sany topardan ybarat. Ygalyň bolmaýan wagtlary, 5-nji topar telegramma 5000/ görnüşinde goşulýar. 6-njy topar bolsa iberilmän galýar.

Topar 90 $s_n T_x T_x$

90-zonanyň tapawutlanýan sanlary.

s_n -temperaturanyň belgisi;

$T_x T_x$ -howanyň 12 sagatlyk maksimal temperaturasy (C°)

Topar 1 $s_n T_{24} T_{24} T_{24}$

1-tapawutlanýan san.

s_n -temperaturanyň belgisi.

$T_{24} T_{24} T_{24}$ -howanyň gije-gündizlik ortaça temperaturasy.

Topar 3 $s_n T_n T_n$

3-tapawutlanýan san.

s_n -temperaturanyň belgisi.

$T_n T_n$ -howanyň 24 sagatlyk, ýagny sagat 8-den 8-e çenli ölçenen temperaturanyň ortaça bahasy.
/-drob çyzgysy.

Topar $4s_n T_g T_g$

4-tapawutlanýan san.

s_n -temperaturanyň belgisi.

$T_g T_g$ -topragyň üstki gatlagynyň 24 sagatlyk , ýagny sagat 8-den 8-e çenli ölçenen minimal temperaturasy (C^o).

Topar $5R_{24} R_{24} R_{24} R_x$

5-tapawutlanýan san.

$R_{24} R_{24} R_{24}$ -24 sagatlyk, ýagny sagat 8-den 8-e çenli düşen ygalyň mukdary (mm).

R_x -ygalyň görnüşi.

Topar $6R_{12} R_{12} R_{12}$

6-tapawutlanýan san.

$R_{12} R_{12} R_{12}$ -Günüň ikinji ýarymyndaky, 12 sagatlyk ygalyň mukdary (mm).

Topar $7f_x f_x D_x D_x$

7-tapawutlanýan san.

$f_x f_x$ -24 sagatlyk, ýagny sagat 8-den 8-e çenli bolan ýeliň maksimal tizligi (m/s).

$D_x D_x$ -24 sagatlyk, ýagny sagat 8-den 8-e çenli bolan maksimal doýgun howa (gPa).

Zona 92

3-nji bölümiň 92-nji zonasy 5 topardan ybarat.

Eger-de hökmany suratda birnäçe $K_p K_p K_p$

maglumatlary ibermeli bolsa, onda 92-nji zona gerek bolan sapar gaýtalanýar.

92-nji zonanyň içinde 1,2 we 7 toparlar gaýtalanyp biler.

Gaýtalanýan toparlaryň tertibi şular ýaly ýagdaýdadyr:

$92K_p K_p K_p$ 1.... 1.... 1.... 6.... 6....
6.... 7.... 7.... 7.... 8....

Topar $92K_p K_p K_p$

92-zonanyň tapawutlanýan sany.

$K_p K_p K_p$ -oba-hojalyk pudagy.

Topragyň üstki gatlagynyň ýagdaýy	Topragyň konsistensiyasy	Koduň sany
Gar bilen örtülen	-	0
Çenden aşa çyg	Akýan	1
Örän çyg	Şepbik	2
Gowy çyglanan	Ýumşak-maýyşgak	3

Gury	Gaty-maýyşgak	4
Doňan	Doňan	5

Bölüm 4.

§ 8. Öri meýdan sebitler boýunça ongünlik meteorologiýa maglumatlar.

Bölüm 444 tapawutlanýan topardan we baş sany zonadan ybarat: 90, 91, 92, 94, 95.

90- zona ýyl boýunça, 91-zona diňe ýyly döwri berilmelidir.

444 topar.

444-bölümiň tapawutlanýan sany.

90 zona

4-nji bölümiň 90- zonasy sekiz topardan ybaratdyr. Ýagyn ýagmadyk wagtynda 6 topar telegramma goşulmaýar. 5 topar bolsa 5000/ görnüşde goşulýar.

90sn ToTo topar (tapawdy)

90- zonanyň tapawutlanýan sany.

sn- howanyň ortaça ongünlik temperaturasynyň ortaça köp ýyllyk maglumatlardan tapawudy, eger tapawut položitel ýa-da 0° S bolsa 0 kodirlenýär, eger otresatel bolsa 1 kodirlenýär.

ToTo- howanyň ortaça gije-gündizlik
temperaturasyň ortaça köpýyllyk
maglumatlardan tapawudy tegeleklenen görnüşde.

Bütewi sana çenli tegelemek toparlarda indiki
görnüşde ýerine

ýetirilýär. 0,1-0,4 çenli sanlar iň kiçi sana çenli
tegeleklenýär 0,5-09

çenli iň uly sana çenli tegeleklenýär.

Meselem: tapawut $-2,2^{\circ}$ S bolsa -2° S diýip
tegeleklenýär, topar 90102 görnüşde kodirlenýär,
tapawut $9,8^{\circ}$ S bolsa 10° S diýip tegeleklenýär, topar
90010 görnüşde kodirlenýär; tapawut $-4,5^{\circ}$ S bolsa $-$
 5° S diýip tegeleklenýär, topar 90005 görnüşde
kodirlenýär: tapawut $6,5^{\circ}$ S bolsa 7° S diýip
tegeleklenýär, topar 90007 görnüşde kodirlenýär.

1sn TTT topar (howanyň ortaça gije-gündizlik temperaturasy)

1- tapawutlanýan san

sn- temperatura položitel 0° bolsa temperaturanyň
belgisi 0 bilen kodirlenýär,

eger otrisatel bolsa 1 kodirlenýär.

TTT- howanyň ortaça ongünlik temperaturasy
tegeleklenmedik görnüşde

ýazylýar.

Meselem: $-1,2^{\circ}$ S: $-22,7^{\circ}$ S : $0,0^{\circ}$ S: $4,3^{\circ}$ S we $27,2^{\circ}$ S
bolsa toparda 11012, 11227; 10000; 10043, 10272
görnüşde kodirlenýär.

2sn $T_x T_{x n_{tx}}$ topar (howanyň iň ýokary temperaturasy)

2- tapawutlanýan san.

S_n - temperatura položitel ýa-da $0^\circ S$ bolsa temperaturanyň belgisi 0

belgi bilen kodirlenýär, eger otrisatel bolsa 1 kodirlenýär.

$T_x T_{x-}$ ongünlik boýunça howanyň iň ýokary temperaturasy tegeleklenen görnüşde ýazylýar.

n_{tx} - ongünlik howanyň iň ýokary temperaturasynyň 40° we ondan ýokary bolan günleriň sany 1-nji jetwel boýunça kodirlenýär.

3sn $T_n n_t$ topar.

3- tapawutlanýan san.

S_n - temperatura položitel ýa-da $0^\circ S$ bolsa temperaturanyň belgisi

0 belgi bilen kodirlenýär, eger otrisatel bolsa 1 kodirlenýär.

$T_n T_{n-}$ ongünlik boýunça howanyň iň pes temperaturasy, tegelekle

nen görnüşde ýazylýar.

n_t - ongünligiň dowamynda ümürli gije-gündiziň sany 1-nji jetwel

boýunça kodirlenýär.

4 S_n T_g T_g topar.

4- tapawutlanýan san.

S_n - temperatura položitel $0^\circ S$ bolsa 0° temperaturanyň belgisi 0

bilen kodirlenýär, eger otrisatel bolsa 1 bilen kodirlenýär.

$T_g T_g$ - ongünlik boýunça toprak üstüniň iň pes temperaturasy (eger toprak gar bilen örtülmedik bolsa) ýa-da gar bilen örtülen bolsa.

5 $RRR n_{R1}$ topar.

5- tapawutlanýan san.

RRR - ongülik boýunça ýagynyň mukdary (mm) 2-nji jedwel boýunça kodirlenýär.

n_{R1} - ongünlik boýunça bir gije-gündiziň dowamynda

ýagan ýagynyň mukdary 1mm we ondan ýokary

bolan günleriň sany, 3-nji jedwel boýunça

kodirlenýär. Gije- gündizde ýagynyň mukdary 0,0-

0,9mm deň bolsa onda hasap edilmeyär. Eger ýagyn

ýok bolsa onda topar 5000/ görnüşde kodirlenýär.

6RoRoRoRo topar.

6- tapawutlanýan san.

RoRoRoRo- ongünlik boýunça ýagan ýagynyň mukdary ortaça köp ýyllykdaky bilen deňeşdirilen proSENTI tegeleklenen görnüşde berilýär. Eger ongünlikde ýagyn ýok bolsa onda topar telegramma goşulýar.

7 $f_x f_x n_{fmb}$ topar.

7- tapawutlanýan san.

$f_x f_x$ - ongünlik boýunça ýeliň in ýokary tizligi (m/s)
 n_f - ongünligiň içinde bir gije-gündizde ýeliň tizligi 15m/s we ondan
ýokary bolanda 1-nji jetwel boýunça kodirlenýär.

Zona 91.

91sn $T_z T_z$ topar.

91- tapawutlanýan san.

S_n - temperatura položitel ýa-da $0^\circ S$ bolsa temperaturanyň belgisi 0
belgi bilen kodirlenýär, otrisatel bolsa 1 kodirlenýär.

$T_z T_z$ - ongünlikde toprak üstüniň in ýokary temperaturasy tegelek
lenen görnüşde ýazylýar.

1S_d S_d S_{d no} topar.

1- tapawutlanýan san.

S_d S_d S_d- ongünlikde gelograf boýunça gün şöhlesiniň dowamlylygy sagatda, tegeleklenen görnüşde ýazylýar.

n_o- ongünlikde toprakda 2sm ýokarda bolan doňaklygy näçe gije-gündiz dowam edenligi kodirlenýär: tegeleklenen görnüşde ýazylýar.

Bellik: Hacanda howanyň in pes temperaturasy (topragyň üstüniň ýa-da 2sm ýokardaky temperatura) 0° we ondan pese düşende howanyň ortaça gije-gündizki temperaturasy položitel bolan ýagdaýynda gün sany hasaplanýar.

3D_d D_d U_d U_d topar.

3-tapawutlanýan san.

D_d D_d- ortaça ongünlikde howanyň otnositel çyglylygy (gΠa) tegeleklenen görnüşde ýazylýar.

U_d U_d- ongünlikde howanyň otnositel çyglylygy (%) tegeleklenen görnüşde ýazylýar.

4R_xR_xR_{xnR5} topar.

4- tapawutlanýan san.

R_xR_xR_x- ongünlik boýunça gije-gündiziň dowamynda ýagan ýagynyň mukdary (mm), tegeleklenen görnüşde (2-nji jetwel boýunça)

n_{R5}- ongünlikde bir gije-gündiziň dowamynda ýagan ýagyn 5,0mm we ondan köp bolsa 1-nji jetwel boýunça kodirlenýär. Eger ýagyn ýok bolsa gruppa telegramma berilmeýär.

5_{nu} // ne

5- tapawutlanýan san.

nu- ongünligiň dowamynda bir gije-gündizde howanyň otnositel

çyglylygynyň 30% we ondan hem az bolan günleriň sany.

3-nji jetwel boýunça kodirlenýär.

ne- ongünlikde doly ýagynyň gije-gündizlik sany.

Zona 92.

92-nji zona 8 topardan ybarat.

92_{Af} ¹A_x O_v¹ t-z

92- tapawutlanýan san.

A_f¹- öri meýdandaky ösümlikleriň görnüşi. 3-nji jetwel boýunça kodirlenýär.

A_x¹- öri meýdan ösümlikleriň görnüşleriniň kodirlenişi: 1-däneli we ýylak: 2-däneli, kösükli, haşal otlar, 4-gyrymsylar: 5-däneli ýarym gyrymçy haşal otlar.

O_v¹- öri meýdan otlaryň umumy ýagdaýy göz çaky bilen 4-nji jetwel boýunça kodirlenýär.

1M_zK_pK_pK_p topar.

1 - tapawutlanýan san.

M_z- ongünligiň soňky gününde toprak üstüniň ýagdaýy 5-nji jetwel kodirlenýär.

K_pK_pK_p- edifikator ösümlikleri (mal iými; gyrymsy, ýarym gyrymsy:) 1-nji gönükdirme boýunça kodirlenýär.

2 FFY_aO_v

2 - tapawutlanýan san.

FF- ösümligiň ösüş döwri. Haçanda ongünlikde haýsy hem bolsa bir günde

täze ösüş döwriň emele gelmegi: FF ornuna 5-nji jewel boýunça kodirlenýär.

Y_a- ösümligiň ösüş döwriň täze ösüş döwründe emele gelmegin

de 10%-den az bolmadyk günün 10-günlikdäki gün belgisi.

Ongünligiň 10 ýa-da 11 bolan ýagdaýynda kodirowka belgide 0

goýulýar. Eger berilen ongünlikde ösümligiň täze ösüş döwri berilmedik bolsa, ýagny FF berlen ongünlikden ir berilen bolsa Ya ornuna /- bilen belgilenýär.

O_v- edifikator ösümlikleriň umumy ýagdaýy 4-nji jetwel boýunça kodirlenýär.

Telegramma toparlar birnäçe gezek gaýtalanyp gelinýän (ýöne 5 gezekden köp däl) ongüniň dowamynda gözegçilik meýdançada näçe gezek ösüş döwri berlen bolsa şonçada bahasy berilýär.

3H₀ BBB topar.

3 - tapawutlanýan san.

H₀- ösümligiň ösüş döwriüniň häsiýetnamasy. 7-nji jetwel boýunça

kodirlenýär.

BBB- ongünligiň soňky gününde ösümligiň ortaça boýy. Ösümligiň

topragyň ýüzündäki ölçeg nokadyndan iň ýokary boýuna çen

li aralyk ölçenýär.

Egerde edifikator ösümlükler birnäçe görnüşlerini bermeli bolsa (mysal $K_p K_p K_p = 514, 558, 564$) bir öri meýdanda.

Eger maglumat birnäçe gezek berilmeli bolsa meselem ösümligiň 3-görnüşü ($K_p K_p K_p = 514, 558, 564$) birmenzeş öri meýdanda ösýän bolsa, onda $K_p K_p K_p - 558$ -de 2 ösüş kadasyny berjek bolsaň onda 1-3 gruppalar 92 zondda şeýle yzygiderlikde berip bolar:

92 223 1M_z 514 2... 3... 1M_z 558 2... 2... 3...
 1M_z 564 2... 3... 4... ...

4 C_kC_kC_kC_k topar.

4- tapawutlanýan san.

C_kC_kC_kC_k- 10m² öri meýdançada gury bedde otlaryň agramy (gr) dürli hildäki otlaryň we ösümlükleriň agramy doly we dogry ölçenmeli.

Mysal: Gury ot 70,700gr ýa-da 1kg 200gr 40070: 40700: 41200 görnüşde kodirlenýär.

5ScOc n_y n_w topar.

5-tapawutlanýan san.

Sc-ongünligiň soňky gününde öri meýdanlaryň haýsy derejede torç

Edilmegi 8-nji jetwelde kodirlenýär.

Oc- ongünligiň soňky gününde boljak topragyň ýagdaýy.5-nji jetwel

boýunça kodirlenýär.

n_y- mallaryň doly bakylmadyk günleriniň sany.

n_w- kynçylyk bolanlygy sebäpli mallaryň doly bakylmadyk günleriniň sany.

6P_rP_rP_rY_r topar.

6- tapawutlanýan san.

P_rP_rP_r- Mallaryň durmuşyndaky aýratyn döwürler ýa-da maldar

çylykdaky geçirilýän işler 10-nji jetwel boýunça kodirlenýär.

Y_r- ongünligiň haýsy gününde oba hojalyk işleri geçirildi. Ongünli
giň 10-ni ýa-a 11-ni 0 bilen kodirlenýär.

7P_vP_vE_eE_e topar.

7-tapawutlanýan san.

P_vP_v- kesel ýa-da zyýankeşleriň netijesinde mallaryň gyrylmagy.

Amatsyz howa şertlerinde ösümligiň zaýalanmagy 11-nji
jetwel boýunça kodirlenýär.

E_eE_e- göterim hasapda ösümligiň zaýalanmagy.
Egerde mallaryň gy

rylmagy suwsyzlykdan hasap edilýän bolsa
(P_vP_v 09, 11, 12)

onda E_eE_e ornuna (//) bilen belgilenýär.

Ongünligiň dowamynda gözegçilik meýdançada näçe gezek zyýan ýeten bolsa, telegrammada toparlar birnäçe gezek gaýtalasaň bolýar.

Zona 94.

4-nji razdeliň 94-nji zonasy 3 topardan ybarat. Diňe ýyly döwri telegramma goşulýar.

94 $W_{10}W_{10}W_{10}$ topar.

94- tapawutlanýan san.

$W_{10}W_{10}W_{10}$ - Toprak gatlagynda hasyllyk
çyglylygynyň ätýaçlyk

Zapasy mm 0-10sm tegeleklenen görnüşde.

Topar 1 $W_sW_sW_sP$

1-tapawutlandyryş san.

$W_sW_sW_s$ - 0-50sm toprak gatlagynda hasyllyk
çyglylygyň ätiýaçlygy. Takyk bütinligi bilen P-
esaslandyryjy 12-nji tablisa boýunça kodirlenýär.
Toprakdaky hasyllyk çyglylygynyň düzümi
iberlende habar berilýär.

Topar 2 $W_2W_2W_1W_1$

2-tapawutlanýan san.

W_2W_2 - 0-20sm toprak gatlagynda hasyllyk
çyglylygynyň ätýaçly
gy. Takyk bütin san bilen.

W_1W_1 - 0-10sm toprak gatlagynda hasyllyk
çyglylygynyň ätýaçlygy. Takyk bütin san bilen.

Zona 95.

Dördünji bölümiň 95-nji zonasy 5 topardan durýar.(kodyň shemasyna serediň) ol ýylyň sowuk möwsümünde iberilýär. 95-nji hokmany telegrammada goşulmaly, egerde onuň yzyndaky bir topar iberilýän bolsa.

Gar arassalaýjy işler geçirilmeýän wagty (gar örtügi 6 boltdan az bolan wagty) gyşlaýan oba hojalyk ösümlikleriniň ýerleriniň doňmaklygy we ýer üstüniň temperaturasynyň şeýle hem miweli meýdan ösümlikleriniň gyşyna ýaşaýşa, ukyplylyk miweli ösümlikleriň ýazky barlaglarynda, topar 95000 görnüşe eýedir.

Topar 95 SSS

95- tapawutlanýan san.

SSS- gar örtügiň beýikligi (sm). (buz örtügini hasaba almazdan)

Gar arassalamalar netijesinde ongünligiň soňky gününde.

13-nji jetwel boýunça kodirlenýär.

Egerde gar arassalama işleri geçirmedik bolsa (görünýän meýdanda 6 baldan az bolan wagty), SSS
OOO- diýilip kodirlenýär.

Topar 1 HE¹ M_pM_pM₃₀.

1-tapawutlanýan san.

H- gar görkezjisiniň merzlometr ýerinde goýulan görkezjisi.

14-nji jetwel boýunça kodirlenýär.

E¹- gar örtüginin häsiýeti. 14-nji jetwel boýunça kodirlenýär.

M_pM_p- gar işleri boýunça garyň dykzlygy (sm³), ýüzlilige çenli

Kodirlenýär. Meselem: Garyň dykzlygy 0,26 we 0,09g/sm³

Onda 26 we 09 diýip kodirlemeli.

Topar 2 C₀C₃C₃₀L

2- tapawutlanýan san.

C₀-Gar örtüginin ölçegleriniň beýikligi 1-3sm.

C₃-Gar örtüginin ölçegleriniň beýikligi 30sm 16-nji jetwel boýunça kodirlenýär.

L- Ýylmanaklygyň (bally topragyň) buz örtüğine ýaýramaklygy

(mm) 9-10 ball 9 diýlip kodirlenýär. Buz örtüginin bolmadyk

wagtynda drob çyzygy (/) goýulýar.

$2L_v L L_a L_a$

3- tapawutlanýan san.

L_v - buz gatlagynyň galyňlygy 15-nji jetwel boýunça kodirlenýär.

L - toprak üstüne buz gatlagyň sürtüleni balda kodirlenýär 9 we 10

ball 9-nji jetwelde kodirlenýär.

$L_a L_a$ - ortaça toprak üstüne sürtülen buz gatlagyň galyňlygy takyk

bütün san bilen berilýär. Galyňlygy 99mm we ondan hem köp

bolsa 99 bilen kodirlenýär. Ortaça toprak üstüne sürtülen buz

gatlagy hasaplamak üçin umumy galyňlygy hakyky galyňly

ga bölmeli.

Eger-de buz galyňlygy ýok bolsa telegramma hasaba alynmaýar.

$3n_e^1 n_c n_q n_p$

3- tapawutlanýan san.

n_e - ongünlikde toprak üstünde dürli görnüşde bolan buz gatlakly

günleriň sany.

n_c -ongünlikde güýçli garly ýa-da ýagyşly günleriň sany.

n_q -howanyň maýyl günleri 1-nji jetwelde boýunça kodirlenýär.

Howanyň maýyl güni diýip howanyň iň ýokary temperaturasy

Gözegçilik edilýän günlerinde ortaça temperaturasynyň otrisatel

(-) döwründe 0° - dan geçen wagty hasaba alynýar.

n_p - ongünlikde güýçli syrgynly günleriň sany. Berlen alamatlaryň

ählisi 1-nji jetwelde kodirlenýär.

$4n_d n_z n_h n_r$ topar.

4-tapawutlanýan san/

n_d - ongünlikde sürçekli günleriň sany.

n_z - ongünlikde jyza günleriň sany.

n_h - ongünlikde öri meýdandaky ösümlikleriň üstüniň gar bilen örtül

megi we mallaryň bakylmadyk günleriniň sany.

n_r -ongünlikde öri meýdan ösümlikleri gar örtüginden beýikde bolup

mallaryň bakylan günleriniň sany.

Egerde ongünligiň dowamynda bu hadysalar bolmadyk bolsa 3 we 4-nji topar hasaba alynmaýar.

§ 5-NJI BÖLÜM

Bäşinji bölüm Gidrometmerkezine iberilmeýär. Ol tapawutlandyryjy 555 topardan we 90,92 zonalardan durýar. 5- bölümiň maglumatlary bilen 555 topar hökmany telegramma goşulýar. Iki zonada tutuş ýyl boýunça iberilýär. 92 zona bölümde gaýtalanyp bilinýär. (baş sapara çenli).

Topar 555

555- bölümiň tapawutlanýan sany.

Zona 90.

Bäşinji toparyň 90 zonasy z topardan durýar. 90 zonanyň ähli taraplarynda şol gündäki ýerli 08-e çenli sagat aralygyndaky gözegçilikleriň maglumatlary iberilýär. (2-nji jetwele serediň). Daşky guşaw we gidro gullugynyň dolandyrmasyňyň çözgüdi bilen howanyň gije-gündizki temperaturasynyň ýerli wagt boýunça 08-den 08-e ýada 20-den 2-ä ortaça gözegçiligi geçirmek barada.

Zona 92.

Bäşinji bölümiň 92 zonasy 4 topardan durýar.(shemanyň kodyna serediň). Zonanyň ähli toparlarynda ýerli wagt boýunça geçenki günün 20-den 20-ä çenli maglumatlar iberilýär. 92 we 6 toparlar tutuş ýyl boýunça iberilýär.1 topar ýylyň ýyly

möwsümünde, 8 topar sowuk möwsümünde. Egerde birnäçe otlaryň ýa-da bede ýatyrma barada maglumat ihermeli bolsa, onda bir sapara laýyklykda zona 92 gaýtalanýar. Bu ýagdaýda telegramma şular ýaly görnüşe eýedir.

Ýyly möwsümde ⁵⁵⁵	90... 1... 3... 4... 5... 7...
	92... 1... 6... 92... 1... 92...
1... 6...	
sowuk möwsümde ⁵⁵⁵	90... 1... 3... 4... 5... 6... 7...
	92... 6... 8... 92... 8...

Topar 92 D_x^IFF

92- tapawutlandyryş san

D_x^I- öri meýdandaky ösümlikleriň görnüşini: zodirlenýär:

1-Galla (dänelikler) ýylaklar: 2 däneller, kösüklüler we däneli

otjumaklar:3- kösüklüler dürli otjumaklar we ýarym gyrymsylar:

4-gyrymsylar; 5-kösüklüler mallar we ýarym gyrymsylar.

FF-10% az bolmadyk ösümliklerdäki ösüş döwri (fazasy).

Topar 10_v^I BBB

1- tapawutlandyryş san.

O_v^I - öri meýdanlarda we bede ýatymalarda umumy otlara berilýän

wirnal baha 5-nji jetwel boýunça kodirlenýär.

BBB- öri meýdandaky ösümligiň takyk bitin şonda beýikligi (sm).

Kösüklüler we dürli otjymaklaryň jebis (gür) otlaryň BBB ýe

rine toprak üstündäki ösüş nokadyny ösümligiň boýy görkezil

ýär. Dänelilikleriň, kösüklüleriň we dürli otjymaklaryň gür ota

rynda has köp ýaýran ýapraklaryň we gysga boýly ösümlükleriň

boýy alynýar.

Topar 6 $P_p P_p P_p X_g$

6-tapawutlanýan san.

$P_p P_p P_p$ - mallaryň durmuşyndaky aýratyn döwürler ýa-da Maldarçy

Lykdaky geçirilýän işler. 26-nji jetwel boýunça kodirlenýär

X_g - işleri geçirmek boýunça oňat howa şertleriniň görkezgiji.

20-nji jetwel boýunça kodirlenýär.

Topar 8 $H_n H:E^I Z_6$

8-tapawutlanýan san.

H_n- Garyň üstündäki otuň artyklygy we häsiýeti.29-nji jetwel boýun

Ça kodirlenýär.

H:- Öri meýdandaky ösümlikleriň buz bilen örtülmegi. 2-nji jetwel

Boýunça kodirlenýär.

E- wizýal gözegçilikler boýunça garyň ýaýrama we dykzlyk häsi ýetnamasy.

Goşundy .№1

Kod sany	Ösümligiň ady	Kod sany	Ösümligiň ady
500	Çemenlik we öri meý	700	Şora
501	dan otlary we	701	Biýurgun
502	gyrymsy agaçlar.	703	Çage gum setini
503	Kösükli	704	Selme
504	Patlak.	705	Çal selme
505	Ýandak.	706	Çybyklak söwüt
506	Dälije mäş.	708	Torbaly tamazar
507	Eşekýorunja	709	Ak boýalgyç
550	(ýorunja meňzeş)	710	Keýreuk
551	klewer.	711	Gara boýalgyç
553	Lýupin (kösükli	712	Çogan
	ösümlik)	713	Köp ýyllyk şora
	Ýorunja	714	Bir ýyllyk şora
	Däneli ösümlük	715	Tetyr
		716	Çerkez.

556	Sary artofila	717	Bede iým otlary
558	Sübselik	731	Daglyk
559	Ýakymly sümül	732	Tokaý
560	Ot iýmlik däneli	735	gyrymsylary
561	ösümlük		Gury dere
563	Dele(sähra	751	çemenligi
564	ösümligi)	753	Bag görnüşleri
565	Elpek	754	Ýabany erik
566	Tilkiguýruk.	758	Ak akasiýa
567	Arpagan.	775	Sary akasiýa
569	Çemenlik gyrtyjy	780	Gaýyň
573	Sogan düýpli	794	Gyzyl söwüt
574	gyrtyç	806	Ýylmanak agaç
575	Boş süle	814	Dub
576	Aziýat süle	825	Iwa
577	Sogan düýpli süle	827	Kalina
578	Selin	834	Ostral kerkawy
600	Pişikguýruk	837	Tatar kerkawy
601	Inçeaýak	842	Tyntyk agajy
	Gamyş	845	Lipa
602	Eken	853	Hwaýa agaç
	Sogan düýpli arpa	864	Igde
603	Gyrymsy agaçlar	868	Olha
605	Azaliýa(Günortad	872	Rýabina
	a ösýän ösümlük)	876	Siren
606	Bagulnik(Torfly	877	Sosna
607	batgalykda ösýän		Balzam deregi
608	zäherli ösämlik)	887	Ak ýarda
630	Gandym	891	kümüşsow derek

631	Kurçawka		Çerýomuha
632	(Dagda bitýän		Ýabany alma
633	ösümlük)		Dagdan
635	Rododendran		
	Ak sazak		
662	Gara sazak		
670	Ýylak.		
673	Deňiz gamyşy		
675	Kobrezeýa		
681	Ýylak		

Tablisa. 1.

Gije- gündiziň sany	Kodda belgilenişi	Gije- gündiziň sany	Kodda belgilenişi
Hadysa	/	6	6
ýok	1	7	7
	2	8	8
1	3	9	9
2	4	10-11	0
3	5		
4			
5			

Tablisa .2.

Ýagnyň mukdary, (mm)	Kodda belgilenişi	Ýagnyň mukdary, (mm)	Kodda belgilenişi
0	000	Yz (sledi)	990
1	001	0,0	991
2	002	0,1	992
.....	.....	0,2	.....
988	988	.....	998
989 we ondan köp	989	0,8	999
		0,9	

Tablisa.3.

Öri meýdan ösümlikleriniň we bedeleriň görnüş	Kod sany
Şor we takyr öri meýdan	1
Ortaça we gury sebitli öri meýdan	2
Toýun toprakda çöl-öri meýdan, çöl-sebitli bedeler.	3
Çägesow toprakda çöl-sebitli çöl öri meýdan.	4
Çöken ýa-da limanly bedeli öri meýdan	5
Suwlanan taly çemenlik suwy akdyrylan	6

Dag çemenli we dag sebitli öri meýdan	7
Dag-çöli we öri meýdan	8
Ýokary sebitde öri meýdan	9
Ýokarydag çölde öri meýdan	0

Tablisa .4.

Hasylyň ýagdaýy	Kod belgisi	Hasylyň ýagdaýy	Kod belgisi
Örän gowy	5	Ýaman	2
Gowy	4	Örän ýaman	1
ýagşy	3	Doly gutarmagy	0

Tablisa 5.

Toprak üstüniň çyglylyk derejesi	Topragyň ýumşaklyk goýulyk derejesi	Kod sany
Gar bilen örtülen	-	0
Artykmaç çyglanan	Akyp duran	1
Güýçli çyglanan	Şepeşik	2
Gowy çyglanan	Ýumşak	3
Gowşak çyglanan	Gaty	4
Gury	Gaty ýa-da akyp	5
Doň	duran	6
Gözegçilik geçirilmedik	Doňy	/
	/	

Tablisa .6.

Kod	Tebigy bedelik we öri	Gyrymsylaryň ösüş
-----	-----------------------	-------------------

sany	meýdan otlarynyň ösüş kadasy	kadasy (sazak, çerkez, gandy)
00	Ýazky ösüşleriň dikelmegi	Ýazky ösüşleriň dikelmegi
04	Şahalarynyň we pyntyklarynyň ösmegi	Baldagynyň ösmegi(sazak)
05	Sümmüleme(gülläp başlamagy)	Gunçalamak(gülläp başlamak)
06	Güllemegi	Güllemegi
08	Dänesiniň bişmegi	Miwesiniň bişmegi
24	Orumdan soňky ösmegi	—
09	Guramagy	Ýapraklaryň, miwesiniň we bir ýyllyk baldaklarynyň goşmagy ýa-da guramagy.
01	Tomus ösüşleri	Ýapraklarynyň goşmagy
02	Güýzki ösüş	Miwesiniň goşmagy
03	Gyşky ösüş	Bir ýyllyk baldagynyň goşmagy

Tablisa 7.

ösümligiň ösüş döwri	Kod sany	
	ýazyna	Tomusky, gyşky, güýzki döwri ýa-da garandan soň
Gözegçilik edilenok ýa-da käbirinde edilýär.	2	5
Gowy ösýär, ýöne doly gök oturan däl	3	6
Gowy ösýär öri meýdan gök öwsüp otyr.	4	7

Tablisa .8.

Öri meýdanlaryň nähili derejede torç edileni.	Kod sany
Ösümligiň zaýalanmagy.	1
Güýçli torç edilmegi.	2
Gowşak torç edilmegi.	3
Çala torç edilmegi.	4
Torç edilmegi.	5

Tablisa 9.

Bajakly ýeriň ýagdaýy	Kod sany
Doňan	1
Çygky, mallaryň döwelemegi bilen yz galýar.	2
Gury, mallaryň döwelwmegi netijesinde yz çala galýar ýa-da galmaýar.	3

Tablisa .10.

Kod sany	Mallaryň gözegçilik etmek we dürli iş çäreleri geçirmek
186	Weterinar çäre geçirmek(sanjym etmek
187	ş.m)
188	Mallary bakmak.
189	Mallary öri meýdanda bakmak
190	Mallary sürmek.
191	Gyş möwsümünde mal iýmli
192	ýygnamak
193	Ýaş ene mallary we göleleri elden
194	iýmitlendirmek
195	Mallary profilaktiki suwa düşürmek
196	Döli döwri
165	Mal iýmini siloslamak
	Gyrkym
	Öri meýdan ösümlikleri we bede otlary
	ýygnamak
	Bede otlary küdelemek.

Tablisa .11.

Ösümligiň näme sebäpden zaýalanmagy	Kod sany
Gurakçylyk sebäpli	01
Sowuk urma sebäpli	02
Çagbaly ýagyş we güýçli ýagyş sebäpli	03
Tozanly ýel sebäpli (ösümligiň gum bilen örtülmeği)	04
Güýçli ýel sebäpli	05
Kesel sebäpli	06
Mör-möjeç sebäpli	07
Ýangyn sebäpli	08
Mallaryň suwsyzlygy	09

EDEBIÝAT

1. Gurbanguly Berdimuhamedow. Türkmenistanda Saglygy Goraýyşy ösdürmegiň ylmy esaslary. Aşgabat. Türkmen döwlet neşirýat gullugy, 2007.
2. Gurbanguly Berdimuhamedow. Garaşsyzlyga guwanmak, Watany, halky söýmek bagtdyr. Aşgabat. Türkmen döwlet neşirýat gullugy, 2007.
3. Türkmenistanyň Prezidenti Gurbanguly Mäligulyýewiç Berdimuhamedow. Gysgaça tejrimahal. Aşgabat. Türkmen döwlet neşirýat gullugy, 2007.

4. Parahatçylyk, döredijilik, progress syýasatynyň dabaralanmagy. Aşgabat. Türkmen döwlet neşirýat gullugy, 2007.
5. Türkmenistanyň Prezidenti Gurbanguly Mälikgulyýewiç Berdimuhamedowyň ýurdy täzeden galkyndyrmak baradaky syýasaty. Aşgabat. Türkmen döwlet neşirýat gullugy, 2007.
6. Gurbanguly Berdimuhamedow. Türkmenistan-Sagdynlygyň we runubelentligiň ýurdy. Aşgabat. Türkmen döwlet neşirýat gullugy, 2007.
7. Türkmenistanyň Prezidenti Gurbanguly Berdimuhamedowyň daşary syýasaty wakalaryň hronikasy. Aşgabat. Türkmen döwlet neşirýat gullugy, 2008.
8. Gurbanguly Berdimuhamedow. Döwlet adam üçindir. Aşgabat. Türkmen döwlet neşirýat gullugy, 2008.
9. Türkmenistanyň Prezidentiniň obalaryň, şäherçeleriň, etraplardaky şäherçeleriň we etrap merkezleriniň ilatynyň durmuş – ýaşayyş şertlerini özgertmek boýunça 2020-nji ýyla çenli döwür üçin Milli Maksatnamasy. Aşgabat. Türkmen döwlet neşirýat gullugy, 2007.
10. Государственный комитет СССР по гидрометеорологии Код.
11. Для составления декадных ежедневных агрометеорологических телеграм КН-21. Ленинград гидрометеоиздат 1988 г.

12. Государственный комитет СССР по гидрометеорологии Код.
13. Для оперативной передачи данных режимных гидрометеорологических наблюдений с сети станций госкомгидромеда СССР расположенных на суше (включая береговых станций) составления декадных ежедневных агрометеорологических телеграм КН-21. Ленинград гидрометеопиздат, 1988 г.
14. Государственный комитет СССР гидрометеорологии природной среды .
15. “Код для передачи данных гидрометеорологических на реках, озерах и водохранилищах” КН-15 Ленинград гидрометеопиздат 1987 г.

Mazmuny

Giriş.....	7
Kodlaryň shemasy.....	10
1. Agrometeorologik gözegçilikleriň guralyşy....	11
2. Gözegçilik geçirilýän meýdançany saýlap almak we gurmak	13
3.. Mydamalyk gözegçilik meýdançasýnda agrometeorologik gözegçilikler.	16
4 . Maldarçylykdaky işler.....	17
5. 0 – bölüm (razdel).....	21
6. Ekerançylyk sebitler boýunça ongünlük meteorologiýa maglumatlar.....	29
7. Ekerançylyk sebitler üçin, gündelik agrometeorologiýa maglumatlary.....	40
8.Öri meýdan sebitler boýunça ongünlik meteorologiýa maglumatlar.....	44
9. Başınji bölüm	60
10. Goşundy	63
Edebiýat	